

11.08.2022

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2021/3552
Toplantı Tarihi/Sayısı : 28.6.2022/179
Karar Numarası : 2022/437
Başvuran : Y. Y.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Oltu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Oltu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezasını infaz etmekte olan başvuranın tek bir havalandırma penceresi olan 12 m² tekli koğuştta kaldığı, 17.06.2019 tarihinde cezaevindeki tekli koğuşların pencerelerine çelik bir tor çekildiği ve torun odaya giren havayı % 70 -80 oranında azalttığı, söz konusu bu uygulamanın keyfi olduğu ve psikolojik baskı yaratma amacına hizmet ettiği; ayrıca 10 yıldır mevcut cezaevinde kaldığı ve son bir yıldır görüş günlerinde ziyaretçilerinin görüşe teker teker alındığı ve bu durumun mevzuata aykırı olduğu iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran Y. Y. tarafından gönderilen ve Kurumumuzca 01.10.2021 tarih ve 3552 başvuru numarası ile kayda alınan başvuru dilekçesinde;

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla 14 yıldır cezaevinde olduğunu ve yaklaşık 10 yıldır da Oltu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda cezasının infaz edildiğini, bulunduğu cezaevinde 12 m² lik tekli bir koğuştta kaldığını, koğuşun tek bir penceresinin olduğunu ve koğuşun havalandırılmasının bu pencereyle sağlandığını, tuvalet ve banyoda havalandırma olmadığını, 17.06.2019 tarihinde dönemin Kurum Müdürünün talimatıyla cezaevindeki tekli koğuşların pencerelerine çelik tor çekildiğini, torun çekilmesiyle birlikte odaya giren hava akımının %70- 80 azaldığını, konuya ilişkin idareden uygulamanın yapılış amacının sorulduğunda ise kendilerine şifahen durumun güvenlik amaçlı olduğunu söylendiğini, oysa koğuş penceresinde ve avlusunda firarlara karşı her türlü güvenlik tedbirinin alındığını (pencerede demir parmaklıklar olduğu, avlu duvarlarının 8-10 metre yüksekliğinde olduğu, duvarların üzerlerinin jiletli tellerle kaplandığı, avlunun iki adet kamerayla izlendiği) ayrıca söz konusu pencerelere tor çekilmesi uygulamasının benzer ceza infaz kurumlarında olmadığını (Ardahan T Tipi Ceza İnfaz Kurumu, Erzincan T Tipi Ceza İnfaz Kurumu) bütün bunlara ek olarak uygulamanın çoklu koğuşlara değil de tekli koğuşlara yönelik yapılmasını eşitlik ilkesine aykırı keyfi bir durum olduğunu ve psikolojik baskı yaratma amacına hizmet ettiğini;

b) Ayrıca 10 yıldır bulunduğu Oltu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 25'inci maddesinin (f) bendinde belirttiği şekilde

ziyaretçileriyle 15 günde bir, 1 saati geçmemek üzere toplu olarak görüşmeler yaptığını ancak yaklaşık bir yıldır ziyaretçilerinin tek tek içeriye alındığını, konuya ilişkin itirazını İdareye bildirdiğini ancak İdarenin yönetmeliğin bu şekilde olduğunu ifade ettiğini, dolayısıyla yönetmelik ile kanunun aynı hususta farklı hükümler içerdiğini ve bu durumun da kendisini mağdur ettiğini iddia etmiştir.

3. Kurumumuza, Oltu T Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından 25.11.2021 tarih ve 4638 kurum sayısı ile kayıt olunan yazı ile iletilen görüşte ise özetle;

a) Kurum havalandırma pencereleri ile diğer bütün pencerelerin tel örgülerinin şartnamelere uygun bir şekilde aynı standartta olduğunu, başvuranın kaldığı koğuşun havalandırma penceresindeki tel örgünün tamir edilemeyecek şekilde yıpranması nedeni ile güvenlik açısından mevzuat çerçevesinde standart ölçülere uygun olarak tekrardan yenilendiğini,

b) Ziyaretlere ilişkin iddia hakkında ise; Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmeliğin "Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezasına Hükümlü Olanların Görüş Usulü" başlıklı 12/1 maddesinde "*Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanlar, kapalı ve açık görüşlerde 11 inci maddede belirtilen kişiler ile ancak teker teker ve ceza infaz kurumu müdürünün belirleyeceği gün, saat ve koşullar içinde, on beş günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere görüşebilir. Kurum güvenliği, hükümlülerin suç türü, tehlikelilik durumu gibi hususlar göz önünde bulundurularak görüşler kurum idare ve gözlem kurulu kararı ile aynı anda birden fazla ziyaretçiyle de yaptırılabilir.*" Hükümü gereğince işlem yapıldığını, başvuranın iddialarının mesnetsiz ve gerçeği yansıtmadığını, İdarenin işlemlerinin mevzuata uygun olduğunu ifade etmiştir.

4. 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca muhataptan alınan yazılı görüş 5986 sayılı yazımız ile başvurana iletilmiştir.

5. Başvuran tarafından muhatap Kurumun cevabi yazısına ilişkin olarak 27.1.2022 tarih ve 5936 kurum sayısı ile kayda alınan yazılı görüşünde ise özetle;

a) 27.03.2012 tarihinde dosyasının onaylandığını ve bakanlık tarafından Oltu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gönderildiğini, cezaevinde gönderildiğinde cezası gereği tekli koğuşlarda kaldığını, cezaevine ilk geldiği dönemlerde bazı koğuşların pencerelerinde tor olduğunu, bazılarında olmadığını, bazı torların ise yırtık olduğunu, dönemin Kurum müdürünün odalarda incelemelerde bulunduğunu ve torlu pencerelerin görüntü itibarıyla güzel durmadığı ve ayrıca insan haklarına aykırı olduğu gerekçesiyle bütün torları söktürdüğünü, bu durumun 6-7 yıl devam ettiğini ancak 2019 yılında yeni atanan Kurum müdürünün koğuşların pencerelerine tekrardan tor çektiğini, İdarenin pencerelere tor çekme işlemiyle ilgili düzenlediği tutanakta yer alan "*koğuş pencereleri şartnameye uygun ve güvenlik tedbirleri esas alınarak çelik tor çekilmiştir*" ibaresinin doğruyu yansıtmadığını ve torların sadece tekli koğuşlara çekildiğini;

b) Ziyaretçilerinin tek tek alınması hususuyla ilgili olarak ise Kurum İdaresine dilekçeyle talepte bulunduğunu ancak İdarenin kendisine yönetmeliğin ilgili maddelerini tebliğ ettiğini ve tebliğ edilen yönetmelik maddelerinde, Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in "Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezasına Hükümlü Olanların Görüş Usulü" başlıklı 12'nci maddesinde yer alan "*Kurum güvenliği, hükümlülerin suç türü, tehlikelilik durumu gibi hususlar göz önünde bulundurularak görüşler kurum idare ve gözlem kurulu kararı ile aynı anda birden fazla*

ziyaretçiyle de yaptırılabilir.” hususuna yer verilmediğini, bir yıl önce böyle bir uygulamaya tabi tutulmazken şimdi neden bu tarz bir uygulamaya maruz kaldığını anlamlandıramadığını belirtmiş ve mağduriyetlerinin giderilmesi talebinde bulunmuştur.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince; *“Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.”*

7. 20.04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, Kurumumuzun “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

8. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinde ise özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

9. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in “Karar türleri” başlıklı 65'inci maddesi şöyledir: *“Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.”*

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, Kurumun görevleri arasında İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak olduğu düzenlenmiştir. Aynı maddenin (i) bendi kapsamında da özgürlüğünden mahrum bırakılanların Kuruma yapmış oldukları başvurular incelenmektedir.

11. İncelemeye konu başvuruda; başvuranın Oltu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki tutulma koşullarının hak ihlaline sebep olduğuna dair şikâyetinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

12. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye “işkence” ve “eziyet” yapılamayacağı, kimsenin “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır. (Anayasa Mahkemesi [AYM], Cezmi Demir Ve Diğerleri, B. Numarası: 2013/293, 17/7/2014, .§ 80).

13. Özgürlüğünden mahrum bırakılan bir bireyin temel insani ihtiyaçlarının karşılanması (yeme, içme, ısınma, havalandırma vb.) ulusal ve uluslararası mevzuat tarafından güvence altına alınmış ve bu konuda devletlere önemli sorumluluklar yüklenmiştir. Devletlerin söz konusu yükümlülüklerini insan hakları ve hapisane idaresi alanlarında meydana gelen değişim ve gelişmelere uygun bir şekilde yerine getirmesi hiç kuşkusuz bireylerin beden ve ruh sağlığı üzerinde büyük bir etki taşımaktadır.

14. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, mahpusların hücrelerinde engelsiz ve yeterli doğal ışık ve temiz havaya erişim sağlamanın önemini daima vurgulamıştır. 2000'li yılların başında Rusya'daki

cezaevlerinde, mahkumlar arasındaki iletişimi engellemek için tasarlanan metal panjurlar veya pencerelere yerleştirilen eğimli plaklar; İşkenceyi Önleme Komitesi'nin belirttiği gibi, sadece mahpusları doğal ışıktan mahrum etmek ve barınma yerlerine temiz hava girmesini engellemekle kalmamış, aynı zamanda hastalıkların ve özellikle tüberkülozun yayılmasına elverişli koşullar da yaratmıştır (Ananyev ve Diğerleri/Rusya, 2012, § 153).

15. Mahkeme, içtihadında, bir kişiyi hürriyetinden yoksun bırakan tedbirlerin sıklıkla acı ve aşağılama unsuru barındırdığını belirtmiştir. Ancak, yüksek güvenli bir cezaevinde tutukluluk hâlinin, ister tutukluğun isterse de mahkûmiyetin akabinde, Sözleşme'nin 3'üncü maddesi kapsamında tek başına bir sorun teşkil ettiğinin söylenemeyeceği ifade edilmiştir. Kamu düzenine ilişkin konular, Devletin özel tutuklu kategorileri için yüksek güvenli cezaevi rejimleri uygulamasını başlatmasına ve aslında Sözleşme'ye taraf pek çok devletin tehlikeli tutuklular için daha katı güvenlik kuralları almasına yol açabilir. Firar, saldırı veya cezaevindeki huzursuzluğu önleme maksatlı bu düzenlemeler, sıkı kontrollerle bu tür tutukluları cezaevindeki diğer tutuklulardan ayırmaya dayanmaktadır (Piechowicz/Polonya, 2012, § 161 ve ilgili kararda yer alan diğer atıflar).

16. CPT sıklıkla metal **panjur, kapak ve plaka** gibi hücre pencerelerine yerleştirilerek tutukluları gün ışığına erişimden mahrum bırakan ve kaldıkları yere temiz hava girmesini engelleyen araçlarla karşılaşmaktadır. Bunlara özellikle dava-öncesi mahkeme önüne henüz çıkarılmamış tutukluların bulundurulduğu yerlerde rastlanmaktadır. CPT, belli tutuklular açısından hile ve/veya suça yönelik faaliyetlerle ilgili riskin önlenmesine yönelik özel güvenlik önlemlerinin gerekli olabileceğini tamamen kabul etmektedir. Ancak bu tür önlemlerin uygulanması kural değil, istisna olmalıdır. Bunun anlamı şudur: ilgili yetkililer her bir tutuklunun durumunu ayrı ayrı değerlendirerek belli güvenlik önlemlerinin hakikaten gerekli olup olmadığını incelemelidir. Bunun da ötesinde, böyle önlemler gerekli olsa dahi, hiçbir zaman söz konusu tutukluların gün ışığı ve temiz havadan mahrum bırakılması anlamına gelmemelidir. Bunlar her tutuklunun erişme hakkı bulunan yaşamın temel unsurlarıdır. Ayrıca, bu unsurların yokluğu hastalıkların, özellikle de veremin yayılmasına uygun koşullar yaratmaktadır (Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT) 11. Genel Rapor, Gün Işığı ve Temiz Havaya Erişim, para.30)

17. Somut olayda; başvuran, 10 yıldır Oltu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda 12 m² lik tekli bir koğuştta kaldığını, koğuşun tek bir penceresinin olduğunu ve koğuşun havalandırılmasının bu pencereyle sağlandığını ancak 17.06.2019 tarihinde Kurum İdaresinin cezaevindeki tekli koğuşların pencerelerine çelik tor çektiğini, torun çekilmesiyle birlikte koğuşlara giren havanın %70- 80 oranında azaldığını, bu durumdan kaynaklı olarak mağduriyetler yaşadığını, bu tarz bir uygulamanın benzer ceza infaz kurumlarında olmadığını ayrıca söz konusu uygulamanın cezaevindeki çoklu koğuşlara değil de sadece tekli koğuşlara yönelik yapıldığını ve bununda eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini iddia etmiştir. Cezaevi İdaresi ise başvuranın iddialarına cevap olarak havalandırma pencereleri ile diğer bütün pencerelerin tel örgülerinin şartnamelere uygun bir şekilde aynı standartta olduğunu, başvuranın kaldığı koğuşun havalandırma penceresindeki tel örgünün tamir edilemeyecek şekilde yıpranması nedeni ile güvenlik açısından mevzuat çerçevesinde standart ölçülere uygun olarak tekrardan yenilendiğini belirtmiştir.

18. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunu'nun 9'uncu maddesi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılan hükümlülerin cezalarının yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında infaz edileceğini düzenleyerek söz konusu ceza infaz kurumları şu şekilde tanımlamıştır: iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir.

19. Cezaevlerinde firar ve saldırıları önlemek ve cezaevindeki huzuru tesis etmek amaçlarına yönelik olarak bazı mahpuslara dönük katı güvenlik rejimlerinin uygulanması yöntemi dünyada oldukça yaygın olan bir durumdur. Ancak devletler katı güvenlik önlemlerini içeren bu tür infaz rejimlerini uygularken mahpusları insan onuruna yakışır koşullarda tutmayı, tutukluluğa bağlı acı düzeyini aşan bir sıkıntıya veya zorluğa maruz bırakmamayı ve mahpusların beden ve ruh sağlığını korumayı güvence altına almaları gerekmektedir.

20. Somut olayda başvuranın hapis cezası, işlediği suçtan kaynaklı olarak sıkı güvenlik tedbirlerine uygun olarak infaz edilmektedir. Uygulanan sıkı güvenlik tedbirleri kapsamında başvuranın, içerisinde banyo ve tuvaletinde yer aldığı, temiz hava ve doğal ışığın tek bir pencere aracılığıyla sağlandığı 12 m² lik tek kişilik bir odada kaldığı, kaldığı odanın penceresine demir parmaklık takıldığı, odanın açıldığı avlu duvarlarının 8-10 metre yüksekliğe sahip olduğu, duvarların üst kısmının jiletli tellerle kaplandığı ve avlunun iki adet kamerayla izlendiği anlaşılmıştır. Devletler hiç kuşkusuz mevzuatla belirlenen hükümler çerçevesinde belli bazı mahpusların firar, saldırı vb. suça yönelik faaliyetleriyle ilgili riskin önlenmesine yönelik ceza infaz kurumlarında özel güvenlik tedbirleri uygulayabilirler. Ancak uygulanan bu tür tedbirlerle ilgili olarak her bir mahpusun durumunun ayrı ayrı değerlendirilmesi ve böylelikle söz konusu tedbirin gerçekten gerekli olup olmadığına karar verilmesi gerekir. Şayet yapılacak değerlendirmede alınacak güvenlik tedbirinin gerekli olduğu kabul edilse bile alınan tedbirler kişinin yaşamını devam ettirmede temel unsur olarak kabul edilen yeme, içme, ısınma, temiz hava, gün ışığı gibi ihtiyaçlarının karşılamasına sınırlamalar getirmemesi son derece önemlidir. Bu bağlamda somut olayı değerlendirdiğimizde Kurum idaresinin sıkı güvenlik tedbirleri altında cezasını infaz etmekte olan başvurana yönelik güvenlik önlemlerini alma çalışmaları kapsamında 17.06.2019 tarihinde, tekli odalara çelik tor çektiği, çekilen çelik torların odaya giren hava akımını ve gün ışığını büyük oranda engelleyen plak yada panjur şeklinde değil de tel örgü biçiminde olduğu, söz konusu bu durumun yaşam için temel unsur olarak kabul edilen temiz hava ve gün ışığına erişimi kısmi bir şekilde engellemiş olsa da kötü muamele için uygulanan asgari ağırlık düzeyini aşmadığı, İdarenin bu uygulamasının belli tutuklular açısından suça yönelik faaliyetlerle ve benzeri durumlarla ilgili riskin önlenmesine yönelik özel bir güvenlik tedbiri olduğu değerlendirilmektedir.

21. Sonuç olarak; başvurudaki iddialar ve ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, yukarıda açıklanan gerekçelerle havalandırma penceresine çelik tor çekilmesinin başvurana yönelik kötü muameleye varan bir uygulama olmadığı değerlendirilmektedir.

22. Başvuranın bir diğer iddiası ise ziyaretçilerinin tek tek alınması hususıyla ilgilidir. Başvuran ilgili mevzuat uyarınca ziyaretçileriyle 15 günde 1 saat olacak şekilde ziyaretçileriyle toplu olarak görüşmeler

yaptığını ancak yaklaşık bir yıldır ziyaretçilerinin tek tek içeriye alındığını ve ziyaretçileriyle tek tek görüşebildiğini; bu durumun kendisine mağdur ettiğini belirtmiştir.

23. Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in 12'nci maddesinde yer alan; "Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanlar, kapalı ve açık görüşlerde 11 inci maddede belirtilen kişiler ile ancak teker teker ve ceza infaz kurumu müdürünün belirleyeceği gün, saat ve koşullar içinde, on beş günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere görüşebilir. Kurum güvenliği, hükümlülerin suç türü, tehlikelilik durumu gibi hususlar göz önünde bulundurularak görüşler kurum idare ve gözlem kurulu kararı ile aynı anda birden fazla ziyaretçiyle de yaptırılabilir." hükmü uyarınca Başvuranın ziyaretçileri ile teker teker görüştürülmesinin mevzuat kapsamında kaldığı ve söz konusu uygulamanın kötü muamele yasağının ihlaline sebep olmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

28.06.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TIRYAKI
II. Başkan

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan
(İzinli)

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi
(Raporlu)

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTI
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi